

Deo Caini sacrificia offerunt! quot voluptatibus illicitis, avaritiæ, vel alicui creaturæ et non Deo, cor suum consecrant! S. Catharina vere Abelis sacrificium Deo obtulit, dum cor suum non terrestri cuidam bono, non vili et contemptibili creaturæ, verum Dei amoris totaliter consecravit. Unde dici potest, quod Deo sacrificium medullatum obtulerit: *holocausta medullata offeram tibi* (Ps. 65, 15). Sacrificium medullatum est sacrificium cordis, ut ait S. Augustinus; hoc autem sacrificium vere Deo obtulit sancta Catharina, cujus cor continuo divini amoris igne exarsit; sive enim oraret, sive quiesceret, sive laboraret, in omnibus, ubique et semper ardentissime amabat Deum. Ideo concludendum, Christum cor suum veræ sanctæ Catharinæ dedisse: *ipse dabit tibi cor*; hæc siquidem virgo simul cum Christo, habuit cor vacuum, ardens et consecratum. Cor Catharinæ fuit vacuum *ignorantia*, cum fuerit doctissima; *immunditia*, cum fuerit purissima; *et affectu terrenorum*, cum fuerit paupertatis amantissima. Cor etiam ejus simul cum corde Christi fuit ardens amore proximi, et præcipue *inimicorum*, quibus benefecit; *infirmorum*, quorum miseria sublevavit; et *peccatorum*, quorum saluti invigilavit. Ipsa tandem simul cum Christo habuit cor consecratum *humilitati*, cui firmiter adhæsit; *mortificationi*, quam generosè amplexata est; *et amoris Dei*, quo semper exarsit. Ecce quale Christi et Catharinæ cor fuerit; et ecce etiam qualia esse debent corda nostra: *effunde sicut aquam cor tuum*, (Thren. 2, 19), inquit Jeremias; corda nostra effundenda sunt, non sicut oleum, cujus aliquid in vase, in quo præexistebat, semper remanet; sunt effundenda sicut aqua, ita quod nil in eis ignorantie, immunditiæ et avaritiæ remaneat. Cor nostrum in medio corporis nostri situm est: ignorantia autem, immunditia et avaritia, veluti dii alieni, in corde nostro habitare solent; hi dii de cordibus nostris sunt abiiciendi, donec iis penitus vacua remaneant: *abjicite deos alienos, qui sunt in medio vestri* (Gen. 36). Igitur exemplo Christi et Catharinæ cor vacuum habere debemus; ac etiam cor ardens amore proximi: eum diligere debemus sicut nosmetipsos:

diliges proximum tuum sicut teipsum (Matt. 19, 19). Grandis quidem labor diligere homines, qui sæpe nobis infensi sunt, ingrati et peccatores; hic autem labor, ut ait D. Augustinus, grandi præmio compensabitur in cælo: *non parvum quidem labor est in hoc sæculo; sed grande erit præmium in futuro* (ser. 5 de S. Steph.). Postremo, simul cum Christo et Catharina habere debemus cor consecratum humilitati, mortificationi et amoris Dei. Unusquisque sacerdos est, ut Deo cordis sui sacrificium offerat: *fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes* (Apoc. 5, 10); offeramus ei sacrificium cordis humiliati, cordis mortificationibus attriti et cordis amore Dei ardentis. Hæc sacrificia si Deo in hoc mundo obtulerimus, cum ipso in cælo æternum regnabimus. Amen.

DE SANCTÆ CRUCIS INVENTIONE

CONCIO UNICA.

Initiavit nobis viam novam (Hebr. 10, 20).

Crucem invenit Christus, crucem invenit Helena et crucem inveniunt omnes electi. Crucem suam, seu lignum crucis Christus invenit veluti semitam, qua filii Adam ad paradysum pergere valeant: *Crucis semitam Verbum Patris invenit*. Crucem invenit etiam S. Helena, Constantini imperatoris mater, quæ Christi Salvatoris crucem jam a ducentis circiter annis demonis industria latentem, veluti margaritam pretiosissimam, quam Ecclesia perdidit, reperit et recuperavit: *inveni drachmam, quam perdideram* (Luc. 15, 9). Crucem tandem inveniunt omnes electi, quia cruces, mortificationes et tribulationes sunt via, quam initiavit Christus, qua omnes electi ad cele-

stem patriam pergant: *initiauit nobis viam novam*. Docet nos Christus in Evangelio, duplicem esse viam, spatiosam unam et arctam alteram: via spatiosa est via voluptatum et deliciarum sæculi, et hæc ducit ad infernum: *spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem* (Matth. 7, 13); arcta vero est via crucis, mortificationis et adversitatum, qua tamquam via regia itur ad cælum: *quam angusta porta et arcta via est, quæ ducit ad vitam*. Hæc est via, quam initiavit Christus, hæc est via, qua incedere debemus, hæc est via cæli, ut tota hac concione constabit. *Ave*.

Viator ad patriam maxime optatam pergens, longas, periculosas et inutiles semitas vitare solet; si enim iter sit longum, ei se committere renuit; si sit periculosum, illud sumere pertimescit; et si sit inutile, illo ire non curat. Patria autem nostra paradisi est, et quamdiu in hoc mundo vivimus, viatores sumus, qui ad illam patriam pergimus: semita vero qua incedere debemus, ut ad illam patriam aliquando perveniamus, est via crucis: *crux*, inquit S. Bernardus, *est via regni*. Hanc viam pauci tenent, eo quod ab ea abhorreant tamquam nimis longam, periculosam et inutilem; jamvero ut ad hanc viam tenendam omnes moveantur, velim sciant, viam crucis non esse longam, periculosam et inutilem; *crux enim est via ad cælum non quidem longa, imo brevissima: non periculosa, verum securissima: non inutilis, at maxime necessaria. Crux est via brevis, via secunda et via necessaria*, ut paradisi adeamus. En tres orationis hujus partes.

I PARS.

Crux est brevis ad cælum via.

Sicut linea recta est, quæ brevior habetur inter duo puncta; ita et recta ad cælum via est, quæ brevius ad illud perducit. Justi autem et electi via recta ad cælum properant: *semita iusti recta est* (Is. 26, 7); hi recta crucis via incedunt, tam-

quam brevissima, compendiaria et compendiosa via, qua itur ad cælum: *compendiosa est via crucis* (S. Bern.). Ita quidem brevis et compendiaria est via crucis, ut qui hanc tenere viam, ad paradisi pervenerint 1. vix uno die; 2. uno temporis puncto; 3. ipsa hora qua crucem susceperunt.

1. Vix concipi potest, quantum a terra distet cælum empyreum, et ut taceam, quid de hac distantia varii dicant auctores, unius Simonis Majoli astrologi præclari sententiam et verba adducam, quæ sic se habent: *si a condito orbe per scalam a nona sphaera fingamus aliquem recta linea coepisse descendere versus terram, si viginti tantum milliaria quotidie confecerit, hodie nondum venisset (in methæor. coll.)*. O portentosam cæli a terra distantiam! quantumlibet tamen cælum a terra distet, crux, si pro Dei amore feratur, est via brevissima, qua unius diei tempore totum hoc iter peragitur. In cuius rei probationem, unicum adduco beati Latronis exemplum, qui licet latrocinia multa perpetrasset, eodem tamen die paradisi adiiit, quo contritus et humiliatus in cruce expiravit. Duo latrones simul cum Christo in Calvaria monte pendebant crucifixi, unus a dextris et alter a sinistris; unus autem ex his latrones Christum blasphemabat, pro illo pati volebat, atque a cruce liberari petebat, et hic infelice periiit; alius vero latro in Christum credidit, se cruce dignum confessus est, necnon contritus in cruce est mortuus, et iste meruit obtinere paradisi, non centum, vel viginti annorum poenitentia, eadem die, qua in cruce animam efflavit: dixit enim ei Christus: *hodie mecum eris in paradiso* (Luc. 23): seu, ut explicat divus Augustinus, *hodie mecum eris in beatitudine celesti*, quia eodem die quo in cruce spiritum emisit, beatitudine celesti potitus est. Hunc latronem felicissimum proclamant sancti Patres. Felix fuit, inquit sanctus Athanasius, qui crucifixus ut latro, mox in cruce factus est Evangelista et prædicator, qui alteri latroni crucifixus prædicavit: *tamquam latro crucifixus es, et repente Evangelista evasisti?* (ser. in Parasæ). Felix fuit, ait S. Chrysostomus, quia in cruce stans, cæleste furatus est regnum: *neque in cruce artis suæ obliviscitur, sed per ipsam*

confessionem prædatur regnum (ibid.). Felix fuit, inquit S. Athanasius Sinaita, quia velut avis a cruce in cælum volavit: *ut magna aquila per aërem colavit in paradisum* (lib. 5 *Hexam.*). O magnam hujus latronis felicitatem! quam aliis verbis explicat Petrus Damiani, dicens: *Felix ille latro, qui brevi ponte crucis de patibulo ad regnum, de supplicio ad paradisum translatus est* (ser. 69). Maxima quidem fuit hujus latronis felicitas, quod crucis patibulo translatus sit in paradisum; jamvero inquiremus quomodo crux fuerit pons et brevis pons, quo translatus est: *brevi ponte crucis?* Scimus crucem esse lignum salutis, cæli scalam et clavem paradisi, quomodo autem dici potest pons, quo latro cælum adivit? Anne necessarius pons? Anne fluvius quidam transmeandus, ut in cælum eamus? non solum fluvius, etiam mare magnum est transvadandum; mundus enim est amarus mare, in quo omnia vitia inundant: *maledictum et mendacium, homicidium et furtum et adulterium inundaverunt* (Osee 4, 2); in hoc autem mare non mergi, ast illud trajicere debemus, ut ad cælum eamus; crux fuit pons et brevis pons, quo illud mare pertransivit latro et ad cælum pervenit: *brevi ponte crucis de patibulo ad regnum, de supplicio ad paradisum translatus est*. Et quantum, queso, temporis insumpsit latro, ut brevi illo ponte ad cælum iret? *hodie necum eris in paradiso*; intra unum diem per hunc pontem et per illam viam ivit in paradisum. O quam brevis via crucis! est autem adhuc brevior, quia qui crucis tenent viam, uno temporis puncto ad cælum perveniunt.

2. Viros qui carnis spiritu ducuntur, sic secum colloquentes introducit Sapiens: *venite ergo et fruamur bonis que sunt; vino pretioso et unguentis nos impleamus et non prætereant nos flos temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant, nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra* (Sap. 2, 6). Hujusmodi homines non bonis spiritalibus frui, potius delicis temporalibus et carnalibus satiari optant; non aqua pura sitim extinguere, sed vino pretioso et exquisito repleti desiderant; iis displicent jejunia, appetunt lauta

et opipara convivia; non spinarum, imo rosarum et violarum coronas intexunt: non desertas adeunt solitudines, verum florida prata, in quibus instar pecorum pascuntur et omni illicitarum deliciarum genere perfruantur. Hi sunt, de quibus Job dixit: *ducunt in bonis dies suos* (21, 13); o infelicissimam horum hominum sortem! quia a transitoris hujus mundi voluptatibus uno momento ad æterna tartari supplicia transeunt: *ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt*. Sicut autem qui illicitis indulgent voluptatibus, in instanti ad infernum descendunt, ita etiam qui crucem bajulant, et in pio mortificationis exercitio usque ad mortem perseverant, in momento ad cælum ascendunt: *de novissimo gradu ad primum gradum in uno momento ascendere meruerunt*. Crux, ut ait S. Bernardus, est *scala cæli*; hæc est scala, qua brevissimo tempore iter ad cælum perficitur, quia, ut ait idem Bernardus, martyres et alii qui hac scala transeunt, in uno momento a novissimo illius scale gradu, usque ad cælum ascendunt: *de novissimo gradu ad primum gradum in uno momento ascendere meruerunt*. Quod ne sine gravi fundamento dictum credatur, advertendum, crucem et tribulationes esse fornacem auream, qua in hoc mundo reliquie peccatorum purgantur: *anima purgatur*, inquit Chrysostomus, *cum propter Deum tribulatur* (hom. 66 ad pop.). Sicut enim in auro per ignem materia terrea et quidquid est sordium secernitur; ita et per tribulationem anima a sordibus, seu a peccatorum reliquiis purgatur, et penitus emundatur: *sicut artifex, de conflatorio non extrahit, ita et Deus tribulationem non abducit, donec nos penitus emundaverit* (Hom. 4 ad pop.). Cum ergo quis in morte per crucem et mortificationes ita purgatus invenitur, ut nihil amplius purgandum supersit, hic non moratur in purgatorio; ipso obitus momento in cælum ascendit et evolat: *de novissimo gradu ad primum gradum in uno momento ascendere meruerunt*. O quam brevis est via crucis, quam qui tenent, brevissimo momento ad paradisum perveniunt. Adhuc autem brevior crucis via *censenda ex eo quod*

qui illam tenent, ipsa hora qua pro Dei amore crucem suscipiunt, paradisum obtinent.

3. Ad quod probandum, velim adiuatur S. Laurentius, qui craticulæ superpositus, et acerbissimis cruciatus suppliciiis clamat: *gratias tibi ago, Domine, quia januas tuas ingredi merui.* Cum invictus ille martyr torquebatur, et pro Christo dira patiebatur, non dixit se post aliquod tempus, seu immediate post mortem ingressurum paradisi; gratias egit Deo, quod jam in paradisiim intrasset: *gratias tibi ago, Domine, quia januas tuas ingredi merui.* Quid simile in D. Paulo intueor; ipse etenim infirmitates, contumelias, necessitates et quascunque tribulationes sibi placere declarat: *placere mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo* (2 Cor. 3); quale est istud D. Pauli gaudium? Qualis hæc est lætitia, qua in mediis tribulationibus afficitur apostolus? Ita gaudebat, inquit S. Chrysostomus, ac si in medio paradisi exstitisset: *Paulus cum videret tentationes quotidie ingruentes, ita gaudebat, gestiebatque, non aliter quam si in medio paradisi vizisset* (Hom. I in ep. ad Cor.). Miramini Paulum et Laurentium, qui dum torquentur, beantur, et quibus crux ita brevis videtur ad paradisiim via, ut eum crucem portant, paradisiim possideant. Eos Christus beatos dixit, qui persecutionem propter justitiam patiuntur: *beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam* (Matth. 5). Certum est, non esse beatos omnes, qui tribulantur et qui persecutionem patiuntur; non enim beati sunt hæretici, malefici, latrones et alii qui propter scelera plectuntur; non etiam beati sunt impii, qui infirmitatibus gravantur, qui a rodente conscientie verme devorantur, et qui passionibus multis agitantur et turbantur; si dumtaxat dicendi beati, qui propter justitiam ac propter Deum persecutionem patiuntur: *beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam.* Quæ est illa beatitudo, qua in his tribulationibus fruuntur? Hi sunt ita beati, ut jam regni cælestis sint possessores et domini: *quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Tribulatio enim iis tam brevis ad cælum aperit viam, ut in mediis tribulationibus

cælum possideant; non enim dixit Christus, quod ipsorum erit, sed quod *ipsorum est regnum cælorum.* Regnum cælorum, inquit Hugo Cardinalis, ipsorum est *ratione emptionis*, quia laboribus suis meruerunt illud; et ipsorum est etiam *per direptionem*, quia regnum cælorum *vim patitur et violenti rapiunt illud.* O quam brevis hæc est ad cælum via! o quam longa e converso via, qua incedunt peccatores! ut enim ait Psalmographus: *in circuitu impij ambulat* (Ps. 11); hi non recta cælum adeunt; circulariter a voluptate in voluptatem, et a vitio in vitium volvuntur: hi circularem tenent viam, quæ est omnium longissima, qua ad cælum nunquam perveniunt. O fratres, a longa hac declinate via et brevissima crucis via incedite. Audite Christum doceentem vos viam brevem, qua pervenitur ad regnum: *si quis vult post me venire*, inquit, *abneget semetipsum et tollat crucem suam quotidie et sequatur me* (Luc. 9, 23). O Christiane, cum aliqua tibi in lege Dei et Ecclesiæ occurrunt difficilia, ecce crucem tuam, quam tollere debes: *tollat crucem suam.* O anima fidelis, cum multæ tibi, Deo permittente, adveniunt tribulationes, tum a dæmone tentante, tum ab hominibus tibi infensis, ecce crucem a te humiliter ferendam: *tollat crucem suam.* O homo, qualiscunque conditionis existas, cum plurima in statu in quo vivis, adsint dura, tuisque inordinatis propensionibus contraria, ecce crucem, quam pro Dei amore tollere et suscipere oportet: *tollat crucem suam.* « Ille, inquit cardinalis Bellarminus, morbo aliquo vexatur: ferat æquo animo et gratias agat Deo et tollat crucem suam. Alius uxorem habet morosam, difficilem, iracundam: ferat æquo animo, gratias agat Deo et tollat crucem suam. Alius pro admonitione conviciium, pro beneficio injuriam accipit: ferat æquo animo, gratias agat Deo et tollat crucem suam. Alius nemini obesse, et multis professe studet: tamen ei magnam bonorum partem fures diripiunt: ferat æquo animo et gratias agat Deo et tollat crucem suam. Alii vel uxor, vel filii moriuntur, vel ipse in carcerem traditur et in exilium mittitur: ferat æquo animo, gratias agat Deo et tollat crucem suam (serm. de Ascens.) ». Ecce crucem, quæ ferenda est; ecce

brevem ad cælum viam: *ad hæc crux est etiam secunda ad cælum via.*

II PARS.

Cruce est secunda ad cælum via.

Non est parvum quid perdere, aut lucrari regnum Dei, inquit Thomas a Kempis; ne ergo regnum Dei amittamus, et ut ad illud pervenire valeamus, securior sectanda via, quæ utique est via crucis, ut ait præfatus author: *ambula,* inquit, *ubi vis; quære quodcumque volueris et non invenies altiorẽ viam supra, nec securiorem viam infra, nisi viam sanctæ crucis (de imit. Chr. 2, 12).* Via voluptatum est periculosissima et via crucis secunda. 1. quia Christus hanc viam elegit, ut iret in cælum; 2. quia sancti omnes hac via transierunt, ut obtinerent cælum; 3. quia qui hac via non incedant, ad cælum minime perveniunt.

1. Tota Christi vita crux acerba et perennis extitit: *crux non fuit unius diei,* inquit S. Bernardus, *sed tota illius vita crux fuit et martyrium (de pass., 35).* Quapropter cum Isaias (9) ejus nativitatem prædixit his verbis: *parvulus datus est nobis, et filius natus est nobis,* statim subdit: *et factus est principatus super humerum ejus.* Quod S. Bernardus interpretatur de cruce, quia scilicet vix natus, ab ipsa infantia crucem portavit, totoque vitæ suæ tempore crucis viam tenuit; *tota illius vita crux fuit.* Christum in lectulo quæsit spona sacra et non invenit, quia quandiu in hoc mundo vixit, requiem non quæsit, sed laborem et dolorem; a juventute enim ab hominibus expugnari et gravia pati cepit: *sæpe expugnaverunt me a juventute mea (Ps. 128).* Licet titulo hæreditatis ei deberetur gloria æterna, illam tamen vi assequi et per viam crucis ad illam pervenire voluit: *oportuit pati Christum et ita intrare in gloriam suam (Luc. 24, 26).* Poterat non pati; atvero *oportuit pati Christum,*

quia id prædixerant prophætæ; *oportuit,* quia ita decreverat Deus Pater ab æterno; *oportuit,* ut copiosior esset hominum redemptio; *oportuit* tandem, quia ipse voluit et quia pati prælegit; proposuerat enim ei Pater æternus et crucem et mundi gaudia, ita quod in potestate haberet eligere quod placuerit; ideo poterat, aut licetis in hoc mundo frui gaudiis temporalibus, aut crucem portare; ipse loco gaudii quo frui poterat, crucem elegit: *proposito sibi gaudio sustinuit crucem (Hebr. 12).* Posito autem, quod Christus viam crucis elegerit et tenuerit, quis dubitet, illam esse securiorem ad cælum viam? Non fallitur Christus, qui est sapientia æterna; ideo cum, ablegatis omnibus mundi voluptatibus, per crucis viam inceserit, hæc haud dubie censenda securissima via, qua itur ad cælum. Crux est etiam secunda ad cælum via, *quia sancti omnes hac via transierunt.*

2. Omnes sancti et electi tum veteris tum novi Testamenti, aspera crucis via transierunt, ut ad cælum properarent. De prioribus habetur ad Hæbreos (11). *Alii distenti sunt; alii ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occasione gladii mortui sunt, circumjerunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti.* De posterioribus legitur (2. Timoth. 3): *Omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur;* quæ verba exponens Chrysostomus, ait: *omnes sanctos Deus per tribulationes et angustias agit (hom. 66 ad pop.).* Non omnes, qui tribulantur, sunt sancti; omnes autem sancti tribulantur, gravia patiuntur et crucis via ad cælum conscendunt, nec est aliquis sanctus, qui hac via non incedat; et ut ait S. Chrysostomus, *non potes dicere, quia justus est aliquis, qui expertus tribulationis existat (hom. 29 in ep. ad Hebr.).* Sicut Christus cruce et passionibus suis paradisi gloriam assecutus est, ita et vult omnes sanctos et prædestinatos, saltem adultos, in hoc mundo flagellari et pati: *flagellat omnem filium, quem recipit (Heb. 12).* Non omnes qui flagellantur inter filios recensentur; quia *multa flagella peccatoris (Ps. 31);* omnes autem filii et flagellantur et crucem

portant : *non dixit: omnis qui flagellatur, filius est, sed omnis filius flagellatur: semper et ubique filium verberat et castigat* (Chrysost. ubi sup.). Et revera hæc est arcta via qua transierunt omnes sancti, ut ad paradisum pervenirent: *arcta est via, quæ ducit ad vitam* (Matt. 17), inquit Christus: hæc via arcta est via crucis et tribulationum, qua viâ incesserunt omnes sancti: *certum est, subdit Chrysostomus, quod per angustam hanc viam omnes illi transierunt, quotquot ad vitam perducti sunt sempiternam*. Propterea cum hæc via transierint omnes sancti, hanc esse securam ad cælum viam, nullus ambigendi locus. Omnes sancti ideo crucem portarunt et gravia passi sunt tormenta, quia hanc securam ad cælum viam esse novērunt; cruci et mortificationibus firmiter adhæserunt, ut cum securitate ad paradisi gloriam pervenire valerent: *omnes sancti quanto passi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam martyrii* (in Off. pl. MM.). Crux ergo est secūra ad cælum via cum hæc viâ transierint omnes sancti; est etiam secūra ad cælum viâ, quia qui hæc viâ non incedunt, ad cælum nunquam perveniunt.

3. De aliquibus crucis Christi inimicis loquitur D. Paulus: *inimicus crucis Christi* (ad Philip. 4). Qui autem sint hi crucis inimici, explicat Theophylactus, dicens: *illi qui dediti deliciis sunt et vitæ presentis otio quietiori addicti, crucis sunt hostes et infensi Christo*. Et D. Chrysostomus præfata apostoli verba exponens, ait: *isti vitæ et corporis amantes, profecto crucis Christi sunt inimici et quisquis deliciarum mundanæ prosperitatis amator est, inimicus est crucis*. Ecce qui sint crucis inimici; jamvero quid de his crucis inimicis fiet? Ibuntne in vitam æternam? Nequaquam: qui enim sunt inimici crucis et qui crucis viâ non incedunt, nunquam salvabuntur; in æternum peribunt, ut asserit divus Paulus: *inimicus crucis Christi*, inquit, *quorum finis interitus*. Unum ex crucis inimicis, divitem scilicet epulonem, vellem jam contemplerur. Hic crucis hostis infensissimus *induebatur purpura et bysso; epulabatur quotidie splendide* (Luc. 16), suamque vitam inter divitias et delicias transigebat, et post mortem repulsus a

cœlo in infernum ivit: *sepultus est in inferno*. Maximum inter hunc divitem et Lazarum pauperem fuit discrimen, quod egregie, ut solet, describit Chrysologus, dicens: *induebatur dives purpura, pauper livore; dives bysso, pauper squallore, auro dives, pauper fetore. Dives plumbeo decumbat in syrmate, jacebat durissima pauper in terra; dives ructabat epulas, sanie pauper anhelabat; fundebat vina dives, pauper lacrymas; exsatiatus dives projiciebat panes, micas pauper esuriens non habebat; pascēbat oblatrantēs canes dives perculis, pauper canes divitis suis vulneribus satiabat*. Ecce utriusque in fortuna disparitatem, et ecce disparem etiam utriusque sortem in alio mundo: de Lazaro enim dicitur, quod factum est, *ut portaretur ab angelis in sinum Abraham*; de divite vero asseritur, quod *sepultus est in inferno*. Cur in sinum Abraham portatur medicus? Quia crucem in hoc mundo portavit, et ut ait D. Chrysostomus: *Lazaro bona dantur, eo quod hic infruitus passus esset molestias* (hom. 6 ad pop.). O quam felix Lazarus, qui per viam crucis ivit in paradisum! Ecce dives sepultus est in inferno? Ratio in promptu est, et in Evangelio adducitur; dicit enim diviti pater Abraham, quod *trouqueretur in inferno, quia dum viveret in sæculo, crucis inimicus et deliciarum amicus fuerat: recordare, quia recepisti bona in vita tua*; hæc est tota damnationis ejus causa, ut ait D. Bernardus his verbis: *hec cruciatuum causa tota, quod in hoc sæculo bona recepisti. Quod autem de divite epulone diximus, de omnibus aliis crucis inimicis dicendum; hi enim non salvantur, verum damnantur: inimicus crucis Christi quorum finis interitus; et ratio est, quia, ut ait D. Hieronymus, impossibile est, ut presentibus et futuris quis fruatur bonis, ut de deliciis transeat ad delicias* (in 7 Ezech.). Cum ergo non salventur crucis inimici et salventur qui viâ crucis incedunt, fatendum, crucem et mortificationes securam esse ad cælum viam, imo et dicendum præter viam crucis nullam reperi securiorem: *non invenies altiore viam supra, nec securiorem viam infra, nisi viam sanctæ crucis*. Itaque cum viâ crucis sit certa et secūra, hæc tenenda: *tene*

certum et dimitte incertum (S. Aug.). Nullus mercator, nullus peregrinus, nullusque homo viam securam dimittit, ut via periculosa se committat; cum ergo via voluptatum et deliciarum sæculi sit periculosa et perniciosa, ac e contrario via crucis sit secuta, a periculosa voluptatum via declinate et secuta crucis via incedite; dimitte viam incertam et periculosam, ut certam et securam teneatis: *tene certum et dimitte incertum*. Consequenter crux quæ est via secuta, *est etiam via necessaria*.

III PARS.

Cruz est necessaria ad cælum via.

Paradisus est merces, corona et regnum: est quidem merces maxima, quam Deus electis suis impertitur: *merces vestra copiosa est in cælis* (Matt. 25): est corona pretiosissima, quam Deus dat titulo justitiæ: *reposita est mihi corona justitiæ* (2, Tim. 4): et est regnum gloriosum, quod Deus fidelibus suis ab origine mundi præparavit: *venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi* (Matt. 25). Cruz autem est via necessaria et qua necessario transeundum 1. ut obtineatur hæc merces; 2. ut percipiatur hæc corona; 3. ut possideatur hoc regnum.

1. *Merces sanctorum*, inquit Hugo a S. Victore, *multa est, magna est, pretiosa est, diuturna est. Tam multa est, quod non potest dinumerari; tam magna est, quod non potest comprehendi; tam pretiosa est, quod non potest estimari; tam diuturna est, quod non potest finire* (de alleg. sup. Matt. 2, 1). Cum ergo tanta sit hæc merces, hanc omnes concupiscunt, et nullus est, qui non eam obtinere peroptet; atvero hæc merces non datur viris desidiosis et voluptati deditis. Omnis enim merces supponit laborem et meritum ex parte ejus cui datur; est autem tam sublimis cæli merces, ut dum denegatur iis, qui crucem fugiunt et qui illicitis mundi deliciis se dedunt, iis tantum tribuitur, qui pro Christo laborant et patiun-

tur: *unusquisque*, inquit D. Paulus, *proprium mercedem accipiet secundum suam laborem* (1 Cor. 3, 8). Unusquisque mercedem accipiet in cælo, non secundum voluptates vitæ, quibus in hoc mundo adhaeret, at *secundum laborem*. Unde si quis Dei gratia adjutus multum laboraverit et gravia pro Christo passus sit, maxima ejus erit merces: *quanto labor in penis est major, tanto et merces sublimior* (S. Bonav., serm. de plurib. Martyr.); si e contra pro Christo quis laboraret, et quæ in via salutis reperiuntur difficultas, pati recusaverit, nulla ejus erit merces in cælo, quia ut obtineatur hæc merces, laborare et pati necessarium est. In parabola patrisfamilias, qui conduxit operarios in vineam suam, habetur, quod, *cum sero factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: voca operarios et redde illis mercedem* (Matt. 20). Per hunc patremfamilias intelligitur Deus, qui, ut ait Theophylactus, *unumquemque conduxit, ut operetur vineam, hoc est, suam animam*. Hic autem paterfamilias non otiosos et desides vocat, ut iis æternam mercedem impertiatur, vorum operarios, qui portaverunt pondus diei et æstus. Et ut advertit Hugo cardinalis, dicitur in sacro textu, Deum iis dare mercedem, non manere, sed *cum sero factum esset*, quia Deus æternæ hereditatis mercedem non dat manere, seu antequam quis laboraverit; dat sero, seu post exantlatos labores, qui in via virtutis occurrunt. Quod confirmat præfatus Hugo exemplo Luciferi, qui mane voluit habere mercedem, antequam laborasset et eam non habuit, quia antequam æterna obtineatur merces, vigilandum est, laborandum est et cruci inhaerendum. Cruz ergo est via necessaria, ut obtineatur merces æterna, et est etiam via necessaria, ut percipiatur corona gloriæ.

2. *Beatus vir qui suffert tentationem*, inquit S. Jacobus apostolus (1, 2), *quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*. Coronam recipiet, cum per tribulationes probatus fuerit et non antea, quia ut quis adultus æternam percipere mereatur coronam, probari tentationibus, tribulationibus conculci et crucis via incedere debet. Verum est, cælestem coronam esse coronam misericordiæ, quia, ut ait Propheta Regius, Deus

coronat nos *in misericordia et miserationibus* (Ps. 102); sed est etiam corona iustitiæ: *reposita est mihi corona iustitiæ* (2 Tim. 3). Ideo dicendum, cœlestem coronam, tum a misericordia, tum a iustitia fabricari; a misericordia quidem et gratia fabricatur, quia sine Dei misericordia et gratia illam mereri et assequi non valeamus; a iustitia quoque fabricatur, quia posita gratia gratis data et Dei promissione, operari, pati et tribulationibus non probari necessarium est, ut illam coronam mereamur et assequamur: *beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*. Hanc coronam Christus Dominus per passiones et tribulationes comparare voluit; ut enim ait D. Paulus, *videmus Jesum propter passionem mortis, gloria et honore coronatum* (Heb. 2, 6). Heu! si Christus, cui iure hæreditario et ratione unionis hypostaticæ debebatur cœlestis corona, via crucis et dolorum transire voluit, ut illam mereretur et assequeretur; quis illam sine labore et certamine obtinebit? Nullus quidem, quia, ut asserit idem Paulus, *non coronabitur, nisi qui legitime certaverit* (2 ad Timot. 2). Quæ verba exponens S. Bernardinus, ait: *legitime quidem certat, qui in tribulatione perseverat et triumphat; ergo sine tribulatione triumphare non potest, sed nec tribulationem habere valet sine contrarietate et adversitate; ergo ad acquirendam sempiternæ gloriæ coronam, tribulatio et adversitas ac contrarietas necessaria sunt* (ser. 65, ar. 2, 21). Sic ratiocinatur S. Bernardinus, ex quo patet necessario via crucis et mortificationum esse incedendum, ut obtineamus coronam gloriæ: *ac etiam ut intremus in regnum celorum*.

3. *Regnum celorum vim patitur et violenti rapiunt illud* (Matt. 11, 12); illud regnum *vim patitur*, seu, ut vertit Vatablus, *vi invaditur*, vi occupatur et ad illud vi tenditur, quia ut aliquis regnum illud obtineat, sibi et suis inordinatis propensionibus vim inferre debet per penitentiam et mortificationem. Quod intelligendum est de omnibus adultis, qui omnes sibi vim facere debent, ut illud regnum consequantur, quia soli *violenti rapiunt illud* seu illi, qui sibi vim inferant et vi

illud invadunt. Viam ad regnum celorum nobis paravit Christus, et si quis hanc viam ediscere cupiat, audiat illum dicentem: *ego disposui vobis, sicut disposui mihi Pater meus regnum* (Luc. 22, 29): quasi dicat, sicut Pater meus cœlestis per humilitatem et crucem, perque multos labores et dolores æternum mihi paravit regnum, ita et ego dispono ac decerno, ut per crucem, labores et dolores regnum celorum assequamini. Hæc est via quam paravit vobis, hæc est lex quam sancivi; quod scilicet si mecum in cœlo regnare velitis, mecum et crucem prius perferatis. Hæc est lex nobis posita, inquit D. Paulus, *si substinebimus et conregnabimus* (2 Tim. 2, 11). Multi sunt viri delicati, qui in hoc mundo gaudere et in alio regnare ambirent. *Delicatus est qui, et hic vult gaudere cum sæculo, et postea regnare cum Christo* (S. Hier., ep. 1); verum huiusmodi homines nunquam in cœlo cum Christo regnabunt, quia statutum est, non regnaturum cum Christo, qui prius cum illo crucem non portaverit: *si sustinebimus et conregnabimus*. Quæ verba explicans Rupertus abbas ait: *hoc jus legale est apud cœlestem regem, ut sicut ipsi Pater, ita nobis ipse disponat in regno premium, ita quod si sustineamus conregnemus* (in Apoc. 1): ecce legem positam. Quam legem perfecte noverat D. Paulus, dicens, quod *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei* (Act. 14): non per voluptates sæculi, imo *per multas tribulationes*; nec ait D. Paulus, quod ita fieri congruat, sed quod *oportet*, quod verbum necessitatem importat. Necessarium autem, ut ait Aristoteles, est *quod non contingit aliter se habere*; cum ergo necesse sit, nos per multas tribulationes in regnum Dei intrare, quicumque in hoc mundo vivit sine tribulationibus multis, in regnum Dei non intrabit; nec aliter res se habebit. Hæc est illatio D. Hieronymi, dicentis: *per multas tribulationes quibusdam aperitur aditus ad regnum Dei: illis utique clauditur, qui nolunt sustinere vel pauca* (ep. ad Ocean.). Ecce veram cœli viam, viam quidem brevem et securam, at viam etiam necessariam et qua necessario transeundum est. Non est nobis liberum relinquatur, aut via deliciarum sæculi, aut via crucis ince-

dere, ut ad cælum eamus; necessario sectanda ostenditur via crucis et mortificationum. Itaque, o fratres, a lata, spatiosa et periculosa voluptatum mundi via declinate, ut Christi crucem amplectamini; hanc viam tenete, hac via incedite. Et ut vos non deterreat labores, aut tribulationes, quæ in via salutis occurrunt, attendite terminum hujus vitæ, respicite cælum, quod tribulationibus acquiritur, et omnis evanescet pavor, omnisque tepiditas aufugiet, quia cunctæ hujus mundi passiones quasi nihilum censendæ sunt respectu regni cælestis, quod iis acquiritur: *non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis* (Rom. 8). Jejunia, vigiliæ, corporis mortificationes, imo et omnia Martyrum supplicia, tamquam nihilum existimanda sunt intuitu cæli, quod illis comparatur; *non enim* inquit S. Bernardus, *condignæ sunt passiones hujus temporis ad præteritam culpam, quæ remittitur; non ad præsentem consolationis gratiam, quæ immittitur; non ad futuram gloriam, quæ promittitur nobis* (de conv. ad Cler. 21). Cruci ergo et mortificationi insistite, crucis et pœnitentiæ via incedite, quidquid in lege Dei durum et grave occurrit, generose portate, ut regnum æternum obtineatis. Amen.

DE SANCTO BERNARDINO

CONCIO UNICA.

Requiescet super eum Spiritus Domini (Isaïa 11, 2).

Centurionis fidem, Magdalene dilectionem, Israeliticam Nathanaelis sinceritatem et alias quorundam sanctorum virtutes laudavit Christus; tamen S. Joannis Baptistæ laudibus incumbere

potissimum oblectabatur: *quotiescumque se offerebat occasio sermonis, laudibus Joannis delectabatur immorari* (Galfrid. apud Titelman.). Non absimiliter sanctorum omnium encomia mihi plurimum delineare placeat; et autem verum fateor, sancti Bernardini, viri sanctissimi, Deo et hominibus amabilis, prædicatoris celeberrimi, verbo et opere potentis, necnon omni ex parte mirabilis, encomiasticum sermonem majore quadam propensione et nescio qua animi delectatione instittere et perficere suscipio. Natione Italus, patria Senensis et sanguine clarus, in primis vitæ suæ annis utroque parente orbatus, a matertera pie fuit educatus; major factus Fratrum Minorum Ordinem est ingressus, ubi prædicatione, miraculis et omni virtutum genere ita conarsavit, ut spiritu divino afflatus et vivificatus cunctis visus sit. Hic fuit Italiæ decus, Orbis christiani splendor, corrupti sæculi restaurator et magnus dux in militia franciscana, super quem Christi spiritum requievisse tota hac concione constabit: *requiescet super eum spiritus Domini. Ave.*

Multiplex super Christum requievit spiritus, atvero super eum requievisse spiritum *fortitudinis, scientiæ et pietatis* (Is. 11) specialiter commemorat Isaïas propheta. Super eum requievit spiritus fortitudinis, quo munitus ac corroboratus tartareas debellavit potestates, gravissima constanter passus est tormenta et mirabilia multa operatus est. Item super eum requievit spiritus scientiæ, quo futura prædixit, cordis intima penetravit et abstrusa quæque scrutatus est. In eo tandem eluxit spiritus pietatis non solum respectu parentum, seu Josephi et Mariæ, quos humiliter coluit, verum etiam respectu Dei; quæ pietas a Doctore Angelico omnium potissima vocatur: *percepte*, inquit, *quod præferenda sit pietas, qua Deo tenemur, amori parentum* (in c. 9 Luc.). Fateor, sanctorum, qui nunc in cælo triumphant, alios spiritu pietatis, spiritu scientiæ alios et alios spiritu fortitudinis fuisse ditatos; imo et nonnullos reperire est triplicis hujus spiritus participes; quos inter specialiore et mirabiliore quodam modo S. Bernardinus effulsisse videtur; in eo enim fuit pietas ardentissima, scientia utilissima et fortitudo maxima, quod

patēbit, cum 1. spiritum pietatis; 2. spiritum scientiæ; 3. spiritum fortitudinis super eum requievisse probaverimus: *requiescet super eum spiritus Domini.*

I PARS.

In S. Bernardino requievit spiritus pietatis.

Pietatem tanti faciebat sanctus Ambrosius, ut eam totius vitæ christianæ summam vocaret: *omnis summa disciplinæ christianæ in misericordia et pietate est* (cit. a D. Th. in 1 Tim., 4). Mirabili autem hac virtute, quæ omnium virtutum summa, perfectio et complementum videtur, repletus perhibetur S. Bernardinus; fuit enim piissimus erga Deum, erga beatam Virginem et erga pauperes: 1. *erga Deum*, cujus obsequio se totaliter mancipavit; 2. *erga beatam Virginem*, quam summo cordis affectu coluit; 3. *erga pauperes*, quibus liberissime beneficii et studiosissime inservivit.

1. Quum pietas stricte sumpta sit virtus ad honorem parentibus impendendum inclinans, primus quidem et potissimus Pater noster est Deus: *tam pius nemo, tam pater nemo* (Tertull.); illi ergo in primis pii et devoti dicendi, qui sincero et ardenti cultu Deum venerantur, vel qui studio internæ devotionis excitati Deum pure et fideliter colunt: *prima pietas est in Deum* (S. Ambr. de Offic. 1, 27). Hanc pietatem verum Dei cultum vocat Augustinus: *pietas est veræ veri Dei cultus* (ep. 52), et ad hujusmodi pietatem sectandam, utpote ad omnia utilem, Timotheum hortabatur D. Paulus: *exerce te ipsum ad pietatem; pietas enim ad omnia utilis est* (1 Tim. 4). Hac autem erga Deum pietate toto vitæ suæ tempore refulsit S. Bernardinus, qui non quæ mundi, sed quæ Dei sunt, magno semper affectu quæsitiv, summaque cum pietate peregit. A teneris annis hoc pietatis spiritu ita cor ejus accendebatur, ut ablegatis puerilibus quibusque negotiis, Ecclesias frequens visitaret, missas attentus audiret, orationi indesinenter vacaret,

seque totum et totaliter divino cultui manciperat. Quæ pietatis exercitia, quibus a pueritia adhæserat, cum adolevit, perfectius adimplevit, totoque vitæ suæ tempore ivit de virtute in virtutem, et qui ab infantia erga Deum pius erat, in hac pietate semper magis profecit. Ratione hujus pietatis S. Bernardinus Christi bonus odor extitit: *Christi bonus odor sumus* (2 Cor. 15). Sicut enim qui suavissimum spirant odorem, circumstantes ad se allicere solent, qui hunc odorem odoraturi currunt, *curremus in odorem unguentorum tuorum* (Cant. 1, 3), ita et qui magna pereximia pietatis exempla præferunt, iis, veluti fragrantissimis odoribus, spectantes ad Deum laudandum et colendum alliciunt. Sanctus autem Bernardinus Christi bonus odor fuit per continua altissimæ pietatis exercitia, quibus incubuit; quæ tantopere evasere efficacia, ut innumeros ad valedicendum peccatis et ad Deo devoto inserviendum attraxerit. Bonum hunc pietatis odorem spargebat, dum esset juvenis, quo respersi et attracti ejus condiscipuli, ipso præsentē, corpora, verba et opera sua recte componebant, dicentes: *Bernardinus adest*. Hunc pietatis erga Deum odorem potissimum sparsit S. Bernardinus, postquam Frater Minor factus est; tunc enim mirandis omnium virtutum exemplis ac pietatis suæ odore, innumeros, teste Vincentio, ad Dei cultum et ad religionis ingressum attraxit: quis, inquit, certum possit inire numerum, partim nobilium et præclarorum adolescentium, partim matura ætate et barbarorum virorum, qui se in monasteria receperunt, vitam sectaturi religiosam, ut Deo fidiorem possent exhibere famulatum? Fuit ergo S. Bernardini erga Deum pietas magna et odorifera: *fuit etiam piissimus erga beatissimam Virginem Mariam.*

2. Tot a Deo pro suis devotis obtinet gratias beatissima Virgo Maria, ut qui illam pie colunt, perire non posse videantur: *feri non potest, ut unquam pereat, qui Mariæ sedulus et humilis cultor fuerit* (Blosius in can. vir. spir. 18). Unde S. Bernardus omnes penitus homines ad pie et religiose colendam B. Virginem hortatur, sollicitat, dicens: *Mariam cogita, Mariam invoca, non recedat a corde, non recedat ab ore: nam ipsam cogitans, non erras; ipsam rogans, non desperas;*

ipsam sequens, non devias; ipsa tenente, non corruis; ipsa protegente, non metuis; ipsa duce, non fatigaris; ipsa proptitia, pervenis (ser. 2 super missus). Bernardi consilii adhæsit Bernardinus, qui a teneris annis beatam Virginem eximio cum affectu et magna cum reverentia coluit. Eum adhuc parvulum ante Virginis imaginem lacrymantem et angelicam salutationem geniflexum amorosa quadam suspirii et vocis emissionem exprimentem pluries nutrix ejus observavit. Hujus devotionis inflammatus, in tenera ætate sabbato jejunans, laudabili cursu usque ad mortem in pio hoc exercitio perseveravit. Cum adhuc esset adolescens, extra civitatis Senensis portam singulis diebus mane properabat, ubi præclara beate Virginis Mariæ visebatur imago, qua coram nudis et flexis ad terram genibus diu orationi vacabat; cumque ab eo quidam petiisset, quo tam frequenter se conferret, respondit, se quandam suam amicam visitare, scilicet B. Virginem, quam summopere amabat et venerabatur. Raro refrigescit, imo magis et magis inardescere solet pietas erga B. Virginem; hæc devotio veluti fames ac sitis quædam spiritalis, semper augetur; ut enim de B. Virgine loquitur S. Scriptura: *qui edunt me, adhuc esurient; et qui bibunt me, adhuc stident* (Eccli. 24, 29). Quod quam verum sit, patet in S. Bernardino, in quo crevit semper fervens hæc et ignita devotio, qua erga B. Virginem ferebatur et præcipue cum in ejus laudem sermones haberet ad populos; tunc enim, ut testatur S. Joannes Capistranus, *tanto accendebatur fervore, ut facies ejus, tamquam alterius Seraphim, solari videretur irradiari fulgore*. Addit præfatus author: Certe ego ipse, concionem illo habente Senis de B. Virgine anno 1427 in die Nativitatis Virginis ita audi vi eum dicentem: ego Frater Bernardinus semper fui devotus B. Virginis. In die Nativitatis ejus ego natus sum, eodem die baptizatus sum, illo ipso die monasticum habitum indui. Itemque eodem professus sum, et eodem etiam die primum sacrificium obtuli Deo: eodem die, meritis et intercessionem Deiparæ, spero me hæc vita exiturum et æternam beatitudinem assecuturum. O virum erga B. Virginem vere piûm; ipsique maxime devotum! *Præterea maxima etiam fuit S. Bernardini pietas erga pauperes, quibus benefecit.*

3. Pietas nonnunquam sumitur pro beneficentia et misericordia in proximum: *pietas est affectus erga proximum, quo ei subvenitur, vel saltem condoletur* (Hugo Car. prol. in Apoc.). Unde Tertullianus elemosynas quas olim christiani pauperibus erogandas in arca deponabant, vocat *deposita pietatis* Apol. 39; et hi omnes operibus pietatis vocare dicuntur, qui erga pauperes misericordiae opera exercent. Si autem pietas hoc sensu sumatur, piissimus sane extitit S. Bernardino; ejus namque maxima fuit in pauperes misericordia; ut enim de eo legitur, tanta erga pauperes afficiebatur pietate adhuc puerulus, ut nihil sibi gratius videretur, quam petentibus pro amore Dei et ejus Genitricis manu propria elemosynas porrigere, et si quando accidisset, nutricem, deficiente pane in domo, elemosynam pauperi denegare, tristis effectus graciosus puer, demus, ajebat, pauperi quod mihi in coena præstaretur, optans sibi potius subtrahi, quam Christo in paupere denegari. Hæc erga pauperes et miseros pietas, quæ in Bernardino adhuc puero erat maxima, simul cum eo incrementum sumpsit; unde dicere poterat: *crevit mecum miseratio*. Ipse enim major factus, largiores pauperibus elemosynas erogabat; aviam nonagenariam, debilem et cæcam magna cum sollicitudine ducebat; et infirmis quibusque etiam peste laborantibus summo affectu inserviebat. Quo charitatis et pietatis munere præclare functus est, quando Creator Senas peste afflixit; tunc mori non timuit, paratam sibi cœlestem coronam videns: *ne vereamur occidi, quos constat, quando occidimur coronari* (S. Cyp.). Spiritus Sancti igne sufflammatus, *visus est*, inquit Sabellius, *circuire egrotantium domos, languentes et graviter afflictos consolari, egestate laborantibus subvenire, sepelireque defunctos, paratus omnes subire casus, quos atra illa lues se temere ingerentibus importare potuisset*. O pereximiam Bernardini erga pauperes pietatem! quæ magis adhuc eluxit in toto orbe christiano celebri hospitali B. V. M. Senis erecto; in quo cum trium mensium spatio, singulis diebus plus quam duodecim infirmi, peste vel aliis infirmitatibus decederent, inter quos recensebantur plus quam sexaginta, qui pauperum ministerio

fuerant destinati, unde vix reperiri poterat, qui quantumvis magna proposita mercede illic inservire vellet; Bernardinus, vigesimum tunc ætatis annum agens, solo pietatis et charitatis spiritu ductus, in illa domo ægrotorum et pauperum ministerium generose suscepit. Ecce virum spiritu pietatis vere accensum; o utinam eodem spiritu omnes penitus sufflammarentur homines! heu! tamen quam *multi*, inquit ab S. Antonius abbas, *induerunt indumenta pietatis, virtutem vero negaverunt!* (Ep. 4 ad Plat.). Totus terrarum orbis repletur hypocritis, qui speciem pietatis præseferunt; paucissimi reperiuntur, qui veram pietatem sectentur; multi pii vocari et censeri ambiunt, et intrinsecus impij innumeris replentur criminibus. Jamvero regnum cœlorum non datur iis qui pietatis solum specie fulgent; Deus eos non salvat qui solam pietatis formam habent: *firmamentum salutis est habere virtutem pietatis, non formam solam* (S. Aug. tract. 2 sup. ep. Joan.). Quapropter non apparentem, sed veram pietatem sectamini, exercete vos ad pietatem, estote pii cum S. Bernardino, non solum respectu Dei et B. Virginis, etiam respectu pauperum. En igitur in S. Bernardino requievit spiritus pietatis; *in eo etiam requievit spiritus scientiæ.*

II PARS.

In S. Bernardino requievit spiritus scientiæ.

Sanctus Bernardinus, qui acutissimi et perspicacissimi erat ingenii, studio et orationi plurimum vacans, in Philosophia, Theologia, sacra Scriptura et Jure Canonico doctissimus evasit. Hæc ejus scientia in duobus magnis et præclaris concionum suarum voluminibus mirifice enitescit. Verum et aliam a Deo datam, utilem, efficacem et salubrem habuit scientiam, qua scivit 1. peccatores ab iniquitate sua avertere; 2. tepidos amore Dei inflammare; 3. innumeros utriusque sexus ad altioris et perfectioris vitæ institutum adducere.

1. Magna scientia, arsque omnium maxima et Deo gratissima est scire peccatores a pessima peccati via avocare; hæc est scientia practica et salutifera, quam a concionatoribus Deus exigit: *si, inquit, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur a via sua impia et vivat; ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram* (Ezech. 3, 18). Multi quidem ex prædicantibus conciones perfecte concinnare sciunt, gestus recte componere sciunt, peccatores autem ab iniquitatis semita avertere nesciunt. Sanctus Bernardinus præclaras conciones elaborare, aliaque perfecti concionatoris munera obire novit et insuper innumeros peccatores a *viis* suis pessimis avocare scivit. De ipso dici potest quod de Basilio Nazianzenus: scilicet, quod *tonitru erat oratio ejus, fulgur vita* (ep. ad Basil.); verbis enim suis tonabat et induratos quosque peccatores terrebatur: erat quippe prædicator a Deo missus, cujus verba cordium intima penetrabant, indurata quorumvis hominum corda emolliabant et innumeros a peccatis suis avertebant. Cum concionaretur S. Bernardinus, *vidisses antiquatas inimicitias penitus cætingi, usuras totaliter deleri, res injuste ablatas dominis suis restitui, personas ludo deditas, omnium ludorum vitiorum instrumenta abjicere, mulieres impudicas castimoniam amplectari, et superbas a furo, vestiumque luxu abstinere* (Capistr.). Erat S. Bernardinus quasi apostolus a Deo delegatus, qui ob auditorum copiosam multitudinem, in plateis concionari cogebatur, ejusque prædicationibus ita ad derelinquenda peccata alliciebantur ejus auditores, ut contractus inique fabricatos, larvas, taxillos, specula, lusorias chartulas et alia voluptatis, vanitatis et iniquitatis instrumenta deferrent; ex quibus pluries in foro struem fecit, quam supposito igne combussit. O quam utilis et efficax fuit scientia S. Bernardini, qui scivit peccatores ab iniquitate sua avertere; *ac etiam scivit tepidos amore Dei inflammare.*

2. In linguis igneis super apostolos descendit Spiritus Sanctus, ut manifestaret, quod viri apostolici, qui prædicatoris funguntur officio, ardentem et igneam scientiam habere de-

beant, qua non solum peccatores a peccatis avertant, verum et tepidos quosque virtutis amore et igne charitatis accendant: *linguas igneas Doctores habent*, inquit S. Gregorius, *quia dum Deum amandum predicant, corda audientium inflammant* (ho. 3 in *Evang.*); et revera, ut subdit idem S. Gregorius, inutiliter et otiose predicaret qui suis concionibus auditorum corda non accenderet: *nam et otiosus est sermo Doctoris, si præbere non valet incendium amoris*. Otiosus autem et inutilis non fuit S. Bernardini sermo; ignea enim scientia, tantoque devotionis fervore ipse replebatur, ut auditores quosque quantumvis tepidos, imo et frigidis devotionis et charitatis igne sufflammaret. Sanctus Bernardinus, ut alter Joannes Baptista, erat *lucerna lucens et ardens*; non enim solum lucebat sublimis scientiæ radiis, quos effundebat, verum etiam divino Spiritus Sancti igne ita exardescibat, ut auditorum quorumvis corda ad Dei amorem accenderet. Unde sicut postquam discessit Christus a discipulis, cum quibus castellum Emmaus adierat, ipsi invicem dicebant: *nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via et aperiret scripturas* (Luc. 24, 32), ita et plerique charitatis igne accendebantur, cum Bernardinum audirent in cathedra loquentem et aperientem scripturas; ejus voces quasi ignitæ facies audientium corda incendebant, et ad Deum amandum allicebant. O præclarum concionatorem, qui tepidos amore Dei inflammare novit; *ac etiam innumeros utriusque sexus ad perfectioris vitæ institutum adducere sciit*.

3. S. Bernardino apprimè congruunt hæc Nazianzeni verba: *una vox tua de omnibus triumphans*; una enim Bernardini concionantis vox de piratis et latronibus, de usurariis et infidelibus, de lursoribus et meretricibus ac de omnibus pene auditoribus triumphavit. Tantique fuere illius triumphi, ut non solum auditores ad penitentiam, etiam innumeros ad statum religiosum et ad perfectioris vitæ institutum alliceret: *multi viri et femine, contempto mundo et fallaciis ejus, abjectisque non parvis facultatibus suis, crucem penitentiae complectebantur in paupertate et diversis monasticis insti-*

tutis, Domino servientes (Vincent.). Sciebat S. Bernardinus, quod *monasterium velut portus quietis et quasi paradisi est* (S. Caesar. Arelat. hom. 36); ideo non solum impios et quoscumque peccatores ad penitentiam vocabat, nec solum etiam tepidos ad Deum amandum excitabat, verum et innumeros ad paradisi portum, seu ad monasteria adducebat, ut ibi perfectissime Domino inservirent. Multa nova extruebantur monasteria, collapsa instaurabantur: reges, principes et alii potentes viri tot in toto orbe monasteria exædificari curarunt, ut quot constructa fuerint, difficile explicari queat et difficilius esset recensere, quot utriusque sexus personæ ad hæc monasteria se contulerint; dicam solum quod audito S. Bernardino concionante, *multi viri et femine crucem penitentiae complectebantur, in diversis monasticis institutis Domino servientes*. Ecce qualis, quam utilis et quam efficax fuerit S. Bernardini scientia; si enim, ut ait S. Anselmus, *scientiam ad finem charitatis adhibita, multum est utilis* (ep. 119), utilissima quidem dicenda S. Bernardini scientia tota ad peccatorum conversionem et ad hominum salutem procurandam adhibita. Hic sanctus prorsus dissensit a Lucifero, qui scientia sua utitur, ut homines a Christi obsequio avertat; ille cum apostolis et viris apostolicis omnem insumpsit scientiam, ut animas Christo lucraretur; nilque majus, aut pretiosius in hoc mundo censuit, quam perditam animam Christo lucrari: *quod majus lucrum esse potest, aut quid pretiosius, quam si humanam animam quis lucratur* (S. Aug., tract. 10 in *Joan.*). O utinam ad eundem finem scientia sua uterentur omnes predicatores, et solum animarum lucrum in suis concionibus sibi proponerent! E contra heu! quot habentur, inquit S. Gregorius, *qui laudes transitorias de verbi predicatione requirunt; videri volunt, æstimari volunt et de animarum salute non curant*. Vera scientia, addit idem Pontifex, et specialis prædicatorum virtus in hoc consistit, quod animas Christo lucrari sciant: *manifestatur virtus prædicantium, ubi surgit seges animarum*. O utinam hanc scientiam callerent omnes concionatores instar sancti Bernardini, in quo requievit spiritus scientiæ, *ac etiam spiritus fortitudinis*.

III PARS.

In S. Bernardino requievit spiritus fortitudinis.

Fortitudo late sumpta est quædam animi firmitas in abstinendo a malo, vel in faciendo bonum et in hoc sensu fortitudo est virtus generalis, vel potius conditio cuilibet virtuti necessaria, quia, ut ait Aristoteles, *ad virtutem requiritur firmiter et immobiliter agere* (2 *Ethi.*). Hanc autem fortitudinem seu animi firmitatem in omnibus suis actionibus et virtutibus manifestavit S. Bernardinus, ac præcipue 1. in servanda castitate; 2. in pugnando pro nominis Jesu honore; 3. in portandis vitæ austeræ oneribus.

1. Totus in Bernardinum insurrexit infernus, cogitavitque qualiter formosum juvenem ad venereas voluptates alliceret qui tamen in periculosis castitatis præliis semper fortiter pugnavit et victor evasit. Qua de re unum pro multis afferam exemplum, quo tanta sancti hujus viri in castitate servanda fuerit fortitudo, nemo non videbit. Bernardinus adhuc juvenis et in religione franciscana non a multo tempore professus, quadam die elemosynæ petendæ causa, domum mulieris cujusdam juvenis et formosæ ingressus est, quæ ejus amore æstuans eum scurrilibus verbis, impudicis aspectibus et gestibus inverecundis ad libidinem allicere cōnabatur: quibus omnibus fortiter restitit Bernardinus, et cum fuga pro armis uti cogitaret, inverecunda mulier, lasciviendi flamma exardescens, impudenter ei dixit: meis protinus assentire votis, desiderio meo præsto faveas; si enim voluntati meæ assentiri renuas, mox coram omnibus clamabo, te mihi vim inferre voluisse. Heu! ad quales tunc Bernardinus redactus est angustias; tunc vere dicere poterat: *Angustia sunt mihi undique* (Dan. 13, 22); si enim hoc egero, mors animæ mihi est; si non egero, meâ, fratrumque meorum fama peribit. Inter has angustias, oculis in cælum elevavit, divinum postulavit auxilium Bernardinus, moxque

cœlesti irradiatus lumine, Virginisque Mariæ patronæ suæ visione recreatus, impudicæ dixit mulieri: ut tuum adimpleas desiderium, vestibus exui et lecto prius decumbere debes; quod cum ipsa quam citius fecisset, Bernardinus motu divino impulsus, extracta disciplina, eam dire flagellavit. Nec ideo clamare ausa est, ne si advenientes eam nudam et cubili decumbentem invenissent, non ipsi Bernardinum, sed ipsam Bernardino vim inferre voluisse crederent. Miramini sanctum hunc juvenem, qui intra illam domum quasi intra fornacem babilonicam existens ab igne luxuriæ nullo modo comburitur. Miramini etiam hujus juvenis fortitudinem, qui hujus mulieris artem arte delusit, quique omnibus ejus blanditiis et sollicitationibus fortiter restitit. Joseph Ægyptiacus, qui erat *pulchra facie et decorus aspectu* (Gen. 39, 6), a domina sua ad turpia sollicitatus, *relicto in manu ejus pallio, fugit et egressus est foras*. Hanc Josephi fortitudinem admiratus Chrysostomus, ait: *quis non admiretur beatum illum, qui in ipso flore ætatis existens, quando maxime fornacæ concupiscentiarum accenditur, cum videret dominam suam in se invadentem et insanientem in se, tantam ostendit fortitudinem, et ita ad castitatis agones se cœcavit, ut ab intemperata illa muliere nudus quidem vestibus profugeret, castitatis autem indumentum servaret* (ho. 44 *in Gen.*). O mirabilem hujus juvenis fortitudinem; major tamen fuisse videtur Bernardini fortitudo, quia ipse non secus ac Joseph, juvenis erat et decorus: ipse etiam non secus ac Joseph a muliere impudicæ lasciviente et in ipsum insaniente, ad turpia sollicitatus. Verum quod majus esse videtur, S. Bernardinus, ut de hac muliere triumpharet, non fugit sicut Joseph, at exemplo non imitando, in campo certaminis remanens, de propria carne, ac de dæmonis et mulieris hujus artibus gloriosa triumphavit. Itaque S. Bernardinus habuit spiritum fortitudinis in servanda castitate: *habuit etiam spiritum fortitudinis in pugnando pro nominis Jesu honore*.

2. Michael Archangelus vocatur *fortitudo Dei*, eo quod fortiter et generose contra Luciferum, ejusque sectatores decertaverit. Naturæ humanæ invadebat superbus ille angelus, eo

quod eam, relicta angelica, Verbum divinum hypostatice assumpturum esset; ideo præ vanitate et invidia, Christo, seu Verbo divino naturæ humanæ unito subesse renuit: *suo recusavit subesse Creatori* (S. Aug. de civ. Dei 11, 13); Michael autem pro Christo stetit, ejusque infensissimum hostem Luciferum cum sectatoribus suis fortiter debellavit et a cælo expulit, *neque locus inventus est eorum amplius in cælo* (Apoc. 12). Quid simile in sancto Bernardino intueor; ægre enim ferebat ardentissimus hic Christi amator, quod nomen ejus ab innumeris peccatoribus blasphemaretur et despiceretur; ideo pro Christo stans, ut omnes ad ejus cultum et venerationem alliceret, solebat sub finem concionum suarum tabellam spectandam proponere, idque in primis religiosa ac pie, in qua pictum erat dulcissimum nomen Jesu literis aureis, solaribus radiis undique cinctum; porro populus id sacratissimum nomen flexis genibus devotissime adorabat, aliqui peccatores verbis et sancta divi Bernardini arte ad Christi, ejusque nominis venerationem adducebantur; alii vero prædicationibus ejus peiores et deteriores fiebant, quorum notissimus et quasi alter Lucifer fuit Manfredus Vercellensis, qui cum sectatoribus suis S. Bernardinum mendaciter et calumniose apud summum Pontificem hæreseos accusavit, eo quod præfatam tabellam adorandam proponeret. Accersitus Bernardinus, Romam se contulit, ut se, sanctique nominis Jesu gloriam tueretur, quod ita fortiter et efficaciter præstitit, ut summus Pontifex, agnita accusatorum malitia, necnon S. Bernardini zelo et innocentia, amplam ei fecerit copiam libere undequaque prædicandi verbum Dei, dulcissimumque Jesu nomen populus ostentandi. Insuper, ut Bernardini repararetur fama, quam calumniis suis aliquo modo denigraverat Manfredus, jussit Pontifex, ut in urbe Roma, in honorem sacratissimi nominis publica totius cleri fieret supplicatio, erecto vexillo, depictis ejusdem sanctissimi nominis characteribus. Ex quo tempore Templorum foribus, domorum frontibus et postibus cepit affigi, crevitque ubique erga sanctissimum nomen veneratio (Wading., an. 1426). Ecce magnam Bernardini fortitudinem in propugnando pro nominis Jesu ho-

nore; *ad hæc habuit spiritum fortitudinis in portandis austerioris vitæ honoribus.*

3. Fortitudo christiana ad duriora quæque propter Dei amorem gratissimo animo sustinenda inclinat: *fortitudo est amor omnia propter Deum facile sustinens* (S. Aug. de mor. Eccl. 15). Hac fortitudine etiam dum in sæculo viveret, præditus erat S. Bernardinus; tunc enim gravi abstinentia corpus suum vexabat: tunc vigiliis, orationibus, disciplinis, aliisque multis penitentiae exercitiis carnem suam domabat. Hac autem fortitudine potissimum ditatus fuit, postquam minoriticæ militiæ nomen dedit; tunc etiam penitentiae et mortificationis operibus se totum addixit; tunc tanta oculorum ejus extitit mortificatio ut nullam unquam mulierem aspexerit; tunc crebriora et duriora ejus fuere jejunia; tunc tantus illius labor extitit in prædicationibus, in vitæ regularis exercitiis et aliis extraordinariis, quibus se dedicavit, mortificationis oneribus, ut in hoc maxime Seraphico patri assimilaretur: *Francisci Assisnatis abstinentiæ et laboris non minus æmulus, quam professionis cultor* (Marulus). Fortitudinem suam ostentarunt gentiles, ut ab hominibus viderentur et laudarentur; christiani vero fortes et in laboribus perferendis constantes existere, ut Deo placerent, eique amoris sui testimonia darent: *fortitudinem gentium mundana facit cupiditas; fortitudinem autem christianorum Dei cupiditas facit* (S. Aug. de ver. innoc., 25). Hac autem Dei charitate sufflammatus Bernardinus fortiter et hilariter dira quæque patiebatur. Tres episcopatus, Senensem scilicet, Urbinatensem et Ferrariensem ab Eugenio quarto summo Pontifice ipsi oblatos recusavit, ut religiosa et laboriosa vitæ exercitiis adhæreret. Consilii paruit sapientissimi Senecæ, agentis quod qui virtutem sectari ambit, proprium patrimonium, honores mundi et alia fortunæ mendacia ablegare debeat: *ponat patrimonium, ponat honores et alia fortunæ mendacia; ipse enim et patrimonio et oblati abrenunciavit honoribus, ut vitam austeram et duram sectaretur.* Ejus austeritatem mirabantur fratres; licet enim maxima fulgeret vitæ innocentia, jejuniis tamen, vigiliis, disciplinis, itineribus et

gravibus quibusvis duræ poenitentiae exercitiis, tamquam fortis athleta, fortiter et hilariter corpus suum affligebat. In carne ambulans, non secundum carnem, imo contra carnis concupiscentias militabat: *in carne enim ambulantes non secundum carnem militamus* (2 Cor. 10, 3). Nec contra carnem suam usque ad mortem militare unquam destitit; usque ad ultimum vitæ suæ momentum fortitudinem suam in laboribus et mortificationibus manifestavit et custodivit: *fortitudinem meam ad te custodiam* (Ps. 58, 10). O virum fortissimum, in quo pietatis simul et scientiæ, pariterque fortitudinis spiritus requievit! O utinam eodem fortitudinis spiritu omnes accenderentur! Quia heu! multi non pro Dei gloria, potius adversus Deum fortes habentur; multi adversus Deum tendunt manum suam et contra Omnipotentem roborantur: *tendit adversus Deum manum suam et contra Omnipotentem roboratus est* (Job. 15, 25). Jam vae his qui fortes sunt, ut faciant malum, et ut Deo injuriam inferant: *vae qui potentes estis ad bibendum vinum, viri fortes ad miscendam ebrietatem*, inquit Isaias propheta (5, 22); dicamus etiam: vae iis qui fortes sunt ad blasphemandum, ad luxuriandum et ad peccata quævis perpetranda: hæc enim fortitudo infirmitas est, malitia est, et magna damnatio est. Quapropter eam a vobis procul abijcite, et S. Bernardini fortitudinem imitantes, estote fortes in servanda castitate, in propugnando pro Christi honore, et in portandis austeræ vitæ oneribus. Hæc fortitudine de Deo triumphabitis, qui magnam in hoc mundo gratiarum copiam et æternam in cælo beatitudinem vobis elargietur. *Amen.*

DE ASCENSIONE CHRISTI

CONCIO UNICA.

Ascendo ad Patrem meum (Joan. 20, 17).

Christi Ascensio est quasi sigillum, consummatio et clausula omnium mysteriorum Salvatoris; *felix clausula totius itinerarii Filii Dei* (S. Bern. ser. 2 de Ascens.). Hæc est festorum decus, et ut ait S. Bernardinus, Ascensio Christi *est festum festorum et solemnitas omnium solemnitatum, quia ipsa sola summum obtinet principatum* (Ibid.). Unde S. Epiphanius Ascensionem inter dominica festa fastigium tenere asserit: *Celebramus Christi Domini secundum carnem ascensum, quod sane festum inter dominica fastigium obtinet: ut enim caput totam corporis constitutionem exornat, ita hodierna solemnitas divine economiæ pulchritudinem, quasi colophonem illi imponens, mirifice illustrat* (orat. de Ascens.). Magnum quidem fuit, Deum hominem fieri et in præsepio nasci; magnum fuit illum circumcidi et a Magis adorari; magnum fuit, illum crucifigi et a mortuis resurgere; hæc omnia mysteria magna et mirabilia sunt; nil tamen Christo gloriosius, quod hodie propria virtute ad cælos ascendat, quod triumphali pompa in cælo recipiatur et ad thronum Deo dignum exaltetur. Hoc est sigillum mysteriorum Christi, hæc est solemnitas solemnitatum et festum festorum, de quo sermo habendus. *Ave.*

Dicebat in corde suo Lucifer, quod in cælum ascenderet, in cælum intraret, in cælo sederet. Superbus ille Angelus in cælum propria virtute ascendere ambiebat: *in cælum ascendam* (Isa. 14): in cælum etiam intrare, ibique solium suum exaltare staturat: *super astra cæli exaltabo solium meum*; in cælo tandem sedere et regnare præsumebat: *sedebo in monte te-*